



Fylkesmannen i Hedmark

Fylkesmannen informerer 2016

Et informasjonsblad til beitebrukere,
rovviltkontakter og kommunene

i Hedmark

Nr. 1

- 20. årgang -

Kontakt med Fylkesmannen

Ønsker du å komme i kontakt med Fylkesmannens saksbehandlere for rovviltsaker kan du ringe eller sende e-post i kontortiden som er mandag til fredag fra 08:00 til 15:00. Se tabell under med kontaktinformasjon.

Utenfor kontortiden har Fylkesmannen en vakttelefon for akutte situasjoner hvor du treffer en saksbehandler. Telefonen er åpen i tidsrommet: fra 15. mai til 15. september.

- mandag til fredag: 08:00-21:00
- lørdag og søndag: 10:00-20:00

Utenom denne tiden kan du legge igjen en beskjed, så vil du bli kontaktet påfølgende arbeidsdag.

FYLKESMANNEN I HEDMARK		
Saksbehandler	Telefon	E-post
Øyvind Gotehus	62 55 11 66	fmheogo@fylkesmannen.no
Rannveig Helgesen	62 55 11 75	fmherhe@fylkesmannen.no
Thomas Olstad	62 55 11 81	fmhetol@fylkesmannen.no
Julie Sørby	62 55 12 50	fmhejgso@fylkesmannen.no
Ståle Sørensen	62 55 11 70	fmhesso@fylkesmannen.no
Sentralbordet	62 55 10 00	fmhepost@fylkesmannen.no
VAKTTELEFONEN	970 29 840	Mandag til fredag: kl. 8:00-21:00 Lørdag og søndag: kl. 10:00-20:00

Noen viktige datoer

- 📅 **15. januar:** Frist for søknad om forebyggende og konfliktdempende midler
- 📅 **25. september:** Frist for rapportering av gjennomføringen av forebyggende tiltak.
- 📅 **1. november:** Frist for søknad om erstatning.

Søknads- og rapporteringsskjema finner du på Elektronisk søknadssenter:
soknadssenter.miljodirektoratet.no

Hva gjør du ved mistanke om rovviltskade på husdyr?

1. Når skaden oppdages – kontakt rovviltkontakt i SNO for avtale om kadaverundersøkelse. Liste over rovviltkontakter finnes på s. 5 i denne infofolderen. Informer også gjerne Fylkesmannen på vakttelefon **97029840**. Drøft muligheten for akutte forebyggende tiltak, som for eksempel ekstraordinære tilsynsmidler.
2. Dersom SNO konkluderer med at det er fredet rovvilt som har forvoldt skade på husdyr – vurder søknad om skadefellingstillatelse ut i fra skadeomfang og skadens alder. Kontakt Fylkesmannen på vakttelefon **97029840**.
Fylkesmannen har myndighet til å gi tillatelse til skadefelling.
3. Dersom skadefellingsforsøk iverksettes, er tett dialog med kommunalt skadefellingslag, SNO og Fylkesmannen viktig.

Skadefelling er hjemlet i §§ 8 og 9 i Forskrift om forvaltning av rovvilt og § 18 b) i Naturmangfoldloven.

Nødvergerett

Naturmangfoldloven § 17 2. ledd:

”Vilt kan avlives når det må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på person. Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, kan avlive vilt under direkte angrep på bufe, tamrein, gris, hund og fjørfe.”

Naturmangfoldloven § 17 a 1. ledd:

”Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, kan avlive rovdyr som befinner seg i rovdysikkert hegn når avliving må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på produksjonsdyr eller hund. Hegnet må tilfredsstille kravene til rovdysikkert hegn fastsatt av myndigheten etter loven.”

Ved bruk av nødvergeretten skal den som har forsøkt eller foretatt felling straks melde dette til politiet.



Foto © Finn David Nilsen



Informasjon fra Statens naturoppsyn (SNO) v/Stein Arne Brendryen

SNO har ansvaret for dokumentasjon av skader på husdyr, tamrein, bikuber og jakthunder forvoldt av rovdyr, samt bestandsregistrering og kartlegging av rovdyrbestander.

Varsling/rapportering om skader og spor etter store rovdyr

Ifølge erstatningsreglene er det et vilkår for å gi erstatning at *"dyreeier har bidratt til at tap avdekkes så tidlig som mulig. Straks et taps- eller skadetilfelle oppdages, skal det gis melding til SNO v/rovviltkontakt (fylkesmannen eller den Miljøverndepartementet bestemmer for vurdering av årsak)"*. Det er derfor viktig at det blir varslet umiddelbart om skader på bufe til den rovviltkontakten som har ansvaret for området.

Er ikke rovviltkontakten å treffe, legg send tekstmelding eller legg igjen beskjed på telefonsvarer

Hvis det ikke oppnås kontakt med rovviltkontakt, så forsøk å ringe SNO-koordinator, eller send sms.

De fleste rovviltkontaktene er i annen jobb, slik at det normalt vil ta litt tid før denne kommer til stedet.

Alle kadavre skal i utgangspunktet undersøkes, også om det har vært skade i området før i sesongen.

Meld fra om spor av bjørn til rovviltkontakt

Funn av ekskrement fra jerv, ulv og brunbjørn for DNA-analyse er viktig for bestandsregistrering. Det er også spormeldinger og synsobservasjoner. Ta kontakt med rovviltkontakt.

Rovbasen

Mange er med på bestandsregistrering i form av spormeldinger og DNA-innsamling. Det er

en enkel mulighet for å finne svar på disse ved å gå inn i Rovbasen:

www.naturoppsyn.no eller på www.rovdata.no sine sider. Her ligger alle rapporter. Vær oppmerksom på at det er ikke alle funn som er av den kvalitet at det gir DNA-svar på art og individ, derfor er det viktig med mange prøver.

SNO takker for samarbeid og alle meldinger som kommer i løpet av året, dette er et viktig grunnlag for bestandsovervåkingen!

Noen praktiske tips ved funn av kadaver

- Meld snarest fra til rovviltkontakten i området
- Ta et bilde av kadaveret
- Stedfest kadaveret på kart eller ved hjelp av GPS
- Dekk til kadaveret slik at åtselere ikke kommer til

Det er svært viktig med merking, eller GPS-posisjon, slik at det blir brukt minst mulig tid og ressurser for alle parter til å gjenfinne kadaveret.

Rovviltkontakter for dokumentasjon av rovviltskader beitesesongen 2015 og oppfølging av spormeldinger, - kontaktpersoner i SNO:

STATENS NATUROPPSYN – HEDMARK		
Navn	Tlf. mobil	Hovedområde
Jon Horten	900 92 824	Tolga/Os
Ingebrigt Storli	977 06 936	Tynset
Egil Rune Slåen	913 96 360	Folldal
Sigrid Ekran	458 08 477	Folldal
Geir Skillebæk	950 85 347	Alvdal
Svein Erik Bjørke	970 41 796	Rendalen
Per Magne Opphus	917 14 053	Stor-Elvdal
Bjørnar Johnsen	970 63 383	Engerdal
Bjørn Tore Bækken	907 63 115	Trysil
Arve Skjærbæk	917 96 472	Trysil
Erling Ness	976 74 808	Åmot
Rune Bjørnstad	908 35 709	Midtfylket
Olaf Tørudbakken	950 31 065	Ringsaker
Simen Bredvold	918 27 296	Sør-fylket
Lars Gangås, Fellingsleder	416 10 881	Sør-Norge
Erik Ola Helstad, Felling	909 91 698	Sør-Norge
Eivind Faldet, rovviltmedarbeider	915 32 128	Hedmark
Stein Arne Brendryen		
SNO-koordinator:	482 59 027	Hedmark





INFORMASJON FRA MATTILSYNET

Dyrevelferd på beite

Mattilsynet er opptatt av at husdyr skal ha trygge forhold på utmarksbeite, uten vesentlig risiko for sykdom eller skader. Beiting er et dyrevelferdsmessig gode. Mattilsynet samarbeider tett med Fylkesmannen og rovviltforvaltningen for å forebygge skader forårsaket av fredet rovvilt. Fredet rovvilt utgjør en betydelig dyrevelferdsrisiko i mange distrikter. Mattilsynet forventer at nødvendige tiltak settes inn når faresituasjoner oppstår.

Krav til dokumentasjon

Dyreier skal ha oppdaterte skriftlige registreringer hele året og også gjennom beitesesongen. Der skal det stå blant annet opplysninger om merking, antall dyr sluppet, når dyr dør, helsetilstand og registreringer av hendelser og forflytninger. Disse opplysningene er det som kalles dyreholdjournal i forskriften.

Varsle Mattilsynet

Når dyreier eller beitelag oppdager fredet rovvilt som utgjør en mulig skaderisiko i områder prioritert for beiting, eller skaden allerede har skjedd, ber vi om at dette varsles til Mattilsynet. Varsling er viktig for at Mattilsynet skal få oversikt over en skadesituasjon så tidlig som mulig og at vi kan bidra til å sette inn nødvendige forebyggende tiltak.

Oppgi alltid kommune og sted for hendelse samt telefonnummer du treffes på.

Kontakt Mattilsynet:

Felles sentralbord: 22 40 00 00 www.mattilsynet.no (menyvalg: «kontakt oss»)

Mattilsynet kan vedta nedsanking eller samling av dyr

Dyreier er ansvarlig for sine beitedyr. I spesielle situasjoner kan Mattilsynet fatte vedtak om samling av dyr og nedsanking fra beite. Dyreier kan da ha rett til en kompensasjon for å dekke ekstrakostnader.

Overvåkning av skrapesjuka hos småfe

Mattilsynet minner om at det skal varsles om alle småfe eldre enn 18 mnd. som dør eller avlives, uansett årsak. Årsaken til dette er at Mattilsynet må ha mulighet til uttak av hjerneprøver som et ledd i helseovervåkingen. Dette er viktig for å dokumentere og opprettholde en god helsestatus i saue- og geiteholdet, og slik sikre at forbrukerne har tillit til mattryggheten i norske landbruksprodukter. Prøvetaking og undersøkelse er uten kostnader for dyreier.

Aktuelt regelverk for småfe innenfor Mattilsynets felt

Forskrift om velferd for småfe

Forskrift om merking, registrering mv. av småfe

Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer

Disse finner du på www.lovdata.no

Forebyggende tiltak i 2016

Hedmark har i 2016 fått tildelt en budsjett-ramme på 12 750 000 kr til forebyggende og konfliktdempende tiltak. I tillegg kommer 1 mill. kr til kjøp av tjenester. Rovvilt-nemnda har fordelt den totale rammen (se tabell 1). Satsene for hjemmebeite, tidlig sanking og gjerding er de samme som i 2015. Fylkesmannen behandler de enkelte søknadene ut fra nemndas føringer og forvaltningsplanen for rovvilt.

Tabell 1: Budsjett for FKT-midler 2016

Ekstraordinært tilsyn	200 000
Akutte tiltak	650 000
Forberedt tidlig sanking	2 100 000
Utvidet tilsyn i komb. m tidl. sanking	450 000
Hjemmebeite	5 100 000
Flytting av sau	1 500 000
Gjerding	250 000
Gjerdeprosjektene i Trysil/Grue	800 000
Tekniske tiltak	60 000
Beredskapsarealer	0
Forebyggende tiltak i reindrifta	50 000
Konfliktdempende tiltak	190 000
Forskning, utvikling, evaluering	0
Fellingsvederlag	1 400 000
Diverse	0
SUM:	12 750 000

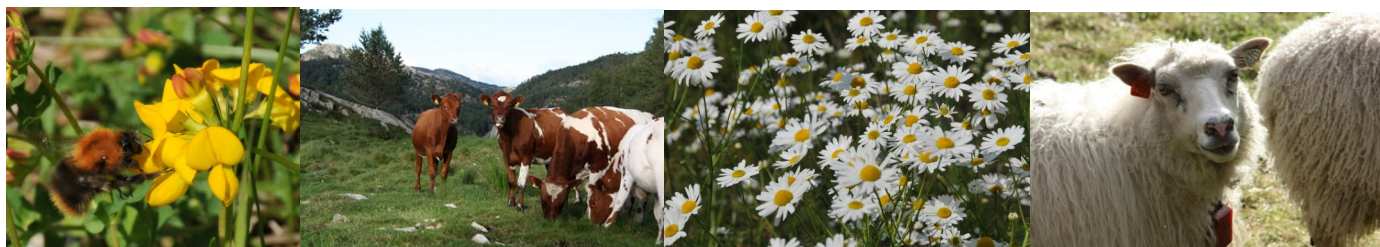
Forebyggende tiltak i 2015

Rovviltnemnda i Hedmark fikk i 2015 en ramme på 13,0 mill. kr til forebyggende og konfliktdempende tiltak, samt 1 mill. kr til kjøp av tjenester.

Fylkesmannen gav omkring 143 tilsagn om midler til ulike forebyggende tiltak i fylkes. Rundt 91 ulike brukere (enkelpersoner og beitelag) har fått tilskudd til gjennomføring av tiltak. Forbruket er gjengitt i tabell 2. Den største posten er tilskudd til hjemmebeite, og i overkant av 5900 sauer og lam er omfattet av dette tiltaket. Ca. 15800 sauer og lam har vært omfattet av tidlignsanking i 2015.

Tabell 2: Forbruk av FKT-midler i 2015 fordelt på ulike tiltakstyper

Utvidet tilsyn i kombinasjon med tidlignsanking	385 000
Ekstraordinært tilsyn	100 500
Akutte tiltak	215 488
Tidlignsanking, planlagt	1 766 490
Flytting av sau	1 407 911
Hjemmebeite	4 969 500
Gjerding	477 250
Tekniske tiltak	513 000
Diverse	20 019
Fellingsvederlag	1 321 260
Gjerdeprosjekt	700 000
Konfliktdempende tiltak	240 000
FoU	310 000
Forebyggende tiltak i reindrifta	75 000
SUM DISPONERTE MIDLER	12 501 418



Skadefelling i 2015

Fylkesmannen har behandlet 56 søknader om skadefelling i 2015. I 44 tilfeller ble fellingstillatelse gitt (det samme som i 2014). En bjørn og en ulv ble felt på skadefelling. Det er brukt kr 1 321 260,- til felingsvederlag. I tillegg er det brukt kr 20 016 til kompetansehevende tiltak for medlemmer på kommunale fellingslag. For 48 % av søknadene om skadefelling ligger saksbehandlingstiden på under 1 time. 29 % av søknadene ble behandlet i løpet av 1–3 timer, mens 23 % av søknadene hadde saksbehandlingstid lenger enn 3 timer.

Erstatning for tap av husdyr grunnet fredet rovvilt

Utviklingen i sauetallet har i en lang periode vist en nedadgående trend, men med store variasjoner internt i fylket. Det synes nå som om sauetallet i fylket som helhet har stabilisert seg. Tall fra søknader om produksjonstilskudd viser at 556 brukere har hatt sau på utmarksbeite i Hedmark i hele eller deler av sesongen 2015. Fylkesmannen har mottatt 179 søknader om erstatning, og disse hadde et samlet krav på 4438 sauer. Det er utbetalt erstatning for totalt 2329 sauer, med et samlet beløp på kr 5 783 935. Tapene det enkelte år påvirkes i stor grad av antall streifdyr av ulv og bjørn inn i prioriterte beiteområder, og hvorvidt man i slike tilfeller lykkes med skadefelling. I tillegg ser man at i beiteområder hvor det i løpet av vinteren har vært jerveyngling kan bli store tap hvis man ikke lykkes med uttak i forkant av sesongen. Erstatningskravene har de siste årene vist en nedadgående trend, og nedgangen fortsetter i 2015, jf. fig.1. Ikke siden begynnelsen på 1990-tallet har erstatningskravet vært så lavt. På tross av en positiv utvikling hadde enkelte beitelag og -brukere også i 2015 store tap til fredet rovvilt.

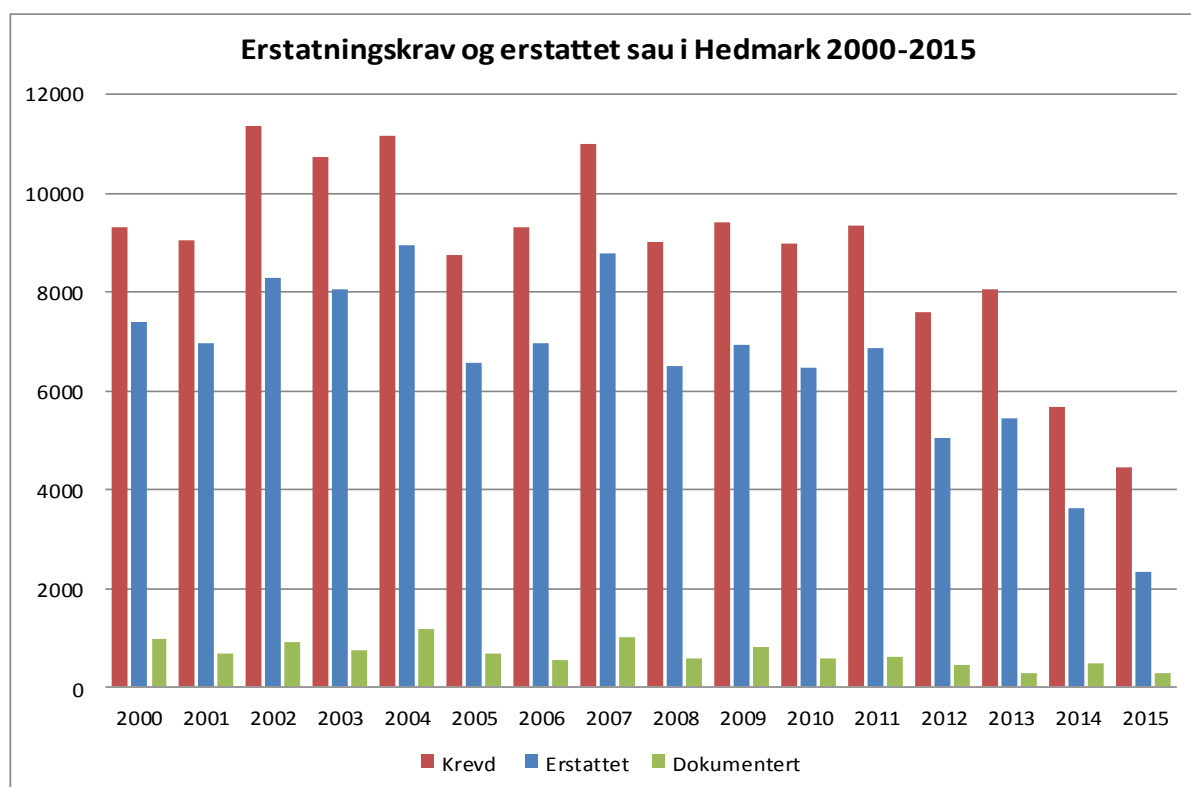


Fig.1 Utvikling i antall krav, erstattede og dokumenterte skader i Hedmark i perioden 2000-2015 (kilde: Rovbase).

I 2015 undersøkte SNO 513 kadaver. Av disse ble 290 kadaver dokumentert drept av fredet rovvilt. Det er et krav i erstatningsforskriften at det skal være mer enn 50 % sannsynlighet for at rovvilt er årsaken til at husdyr er drept/forsvunnet for at det kan gis erstatning. 35 søkere fikk ierstattet hele sitt krav etter fratrekk av normaltap.

Erstatningsforskriften gjeldende fra 1. juni 2014

Klima- og miljødepartementet vedtok den 30.5.2014 en revidert forskrift om erstatning når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt.

Noen av de viktigste føringene i forskriften er:

Dyreeier har plikt til å avdekke tap så tidlig som mulig, og det er dyreeiers sjølstendige ansvar å sannsynliggjøre at tap er forårsaket av rovvilt. Straks et taps- eller skadetilfelle avdekkes, hvor det antas at rovvilt er skadevolder, skal SNOs rovviltkontakt i området kontaktes.

Mottar en dyreeier erstatning for tap til fredet rovvilt, skal mordyra påfølgende år kodemerkes for lammetall.

Det skal føres tilsyn med dyr på utmarksbeite i et omfang som er tilpasset besetningsstørrelse og lokal risikovurdering. Målsettingen med dette er å hindre unødvendig lidelse hos dyra. I områder der det er kjent at rovvilt er en risikofaktor, må tilsynsfrekvensen være høyere enn i områder uten eller med tilfeldig forekomst av rovvilt. Det skal uansett utføres tilsyn minst én gang i uka.

Dyreeier har et sjølstendig ansvar for å følge opp en akutt situasjon, herunder på eget initiativ å oppsøke aktuelle tiltak og mulige støtteordninger. Oppstår det akutte situasjoner, enten ved stor uro i flokken, savnede, drepte eller skadde dyr, bør dyreeier henvende seg til Fylkesmannen for eventuell utredning av løsninger som kan virke forebyggende.

Dyr som SNO har fastslått er skadd eller drept av rovvilt erstattes fullt ut (§ 6). For resterende tapte dyr må det foretas en skjønnsmessig vurdering av om det er sannsynlighetsovervekt for at rovvilt er tapsårsak, jf §§ 7 eller 8. Dersom kriteriene i § 7 bokstavene a til d er oppfylt, anses alt tap over normalt tap i beiteområdet som forvoldt av rovvilt. Er ett eller flere av vilkårene i § 7 ikke oppfylt, må vurderingene for erstatning gjøres etter § 8, tilsvarende dagens ordning. Det skal gjøres en bred vurdering av alle aktuelle årsaksfaktorer.

Søknadene skal leveres gjennom elektronisk søknadssenter (www.miljodirektoratet.no) innen 1. november. Som vedlegg til søknaden skal det gis opplysninger om individspesifikke data (ID-merker, relasjoner mellom søye og lam, samt oversikt over skade-/dødsårsak, herunder sjukdomstilfeller) over alle dyr i besetningen.

Les mer om forskriften på departementets hjemmeside, www.regjeringen.no/no/kld.

Under behandlingen av erstatnings-søknader og søknader om produksjonstilskudd m.m. benytter Fylkesmannen seg av tilgjengelig informasjon om besetningene i alle aktuelle databaser.

Fylkesmannen minner om at det er viktig å kvalitetssikre dyretall som oppgis i de ulike databaser, som f.eks. søknad om produksjonstilskudd, forebyggende tiltak, organisert beitebruk etc.



Foto © Tordis Fremgården

Erstatning for storfe drept av fredet rovvilt

Antall søknader om erstatning av storfe som tapt til fredet rovvilt de varierer noe fra år til år. I snitt søkes det om erstatning for ca. 10 storfe årlig. I 2015 ble det søkt erstattet 8 storfe hvorav 7 ble erstattet. Tre av disse var dokumentert tatt av bjørn.. Verdien av dyrene beregnes ut i fra forskrift om erstatning etter offentlig pålegg og restriksjoner i plante- og husdyrproduksjon. Det ble utbetalt kr 138 863 i erstatning for storfe tapt til fredet rovvilt i 2015.

Det er ikke eget søknadsskjema for erstatning av storfe. Et brev til Fylkesmannen, innen 1. november, med følgende informasjon er tilstrekkelig:

- Storferase
- ID-nr.
- Fødselsdato
- Dødsdato
- Kjønn
- Om ku; inseminert? Ev. når?



Hundemateriell – utdanning av hundeekvipasjer for bruk ved skadefellingsforsøk

Fylkesmennene i Hedmark og Oppland startet i 2012 et samarbeid med Scandinavian Working Dog Institute (SWDI) om trening og sertifisering av bandhunder for jakt og ettersøk av rovvilt. I 2013 ble dette samarbeidet utvidet til også å omfatte løshunder for jakt på bjørn.

Det er pr. nå totalt tre ekvipasjer i Hedmark. Det er i tillegg 3 ekvipasjer i Oppland som også benyttes av fellingslagene i Hedmark. Ferdighetsnivået til ekvipasjene kvalitetssikres gjennom en sertifiseringstest på 4 trinn. Det er ulikt hvor langt ekvipasjene har kommet på trinntestene. Så langt er en ekvipasje godkjent på steg 4 og en ekvipasje er godkjent på steg 3. Sporhunder fra dette utdanningsopplegget er brukt ved flere anledninger i løpet av de siste årene, og har også i noen tilfeller bidratt til felling i både Hedmark og Oppland.

Fylkesmannen oppfordrer de kommunale fellingslagene til å bruke disse ekvipasjene, slik at de får mer erfaring fra fellingsforsøk. Bruk av ekvipasjene belastes ikke den økonomiske rammen som er avsatt for fellingsforsøket.

Nåværende ekvipasjer i Hedmark og Oppland er:

Gunnar Helge Arnekleiv, Løten,
tlf. 480 73 566

Terje Dalbak, Øyer, tlf. 916 55 301

Raymond Ødegård, Vang i Valdres,
tlf. 975 25 514

Ylva Österström, Gran, tlf. 480 37 178

Rolf Harald Østmo, Trysil,
tlf. 959 22 128

Knut Røise Olsen, Stange,
tlf. 474 15 288

Status for rovviltbestander

På rovdata.no finner du informasjon om biologi, forvaltning og forskning om de fire store rovdyrartene, samt kongeørn.

Brunbjørn

I 2015 ble det påvist 128 brunbjørner i Norge (8 færre enn i 2014). Av disse ble 43 registrert i Hedmark, fordelt på 22 hannbjørner og 21 binner (4 fler binner enn i 2014). De fleste binnene er påvist i Trysil og Engerdal. 79 % av bjørnene som er påvist i Hedmark er registrert her også tidligere. Antallet ynglinger av brunbjørn beregnes blant annet ut i fra binnenes hjemmeområdestørrelse. For Hedmark er det beregnet at det er 2,4 ynglinger. Bestandsmålet er tre. I 2015 ble to brunbjørner felt i forbindelse med skadefelling, en i Stor-Elvdal og en i Grue.

Gaupe

I 2015 ble det estimert 60,5 familiegrupper (totalt ca. 350 gauper) i Norge. Dette er estimert bestandsstørrelse før kvotejakt og før reproduksjonssesong. Det nasjonale bestandsmålet er på 65 årlige ynglinger. I Hedmark er det estimert et gjennomsnitt på 4 familiegrupper for de siste tre årene (2013: 5, 2014: 4,5 og 2015: 2,5). Ut fra tallene de siste årene, kan man slå fast at bestanden har vært i tilbakegang. Bestandsmålet for gaupe i Hedmark er 10 ynglinger. Det ble ikke åpnet for kvotejakt i 2015. En gaupe ble påkjørt av tog i 2015.

Jerv

I Hedmark er det våren 2016 (pr. 17/5) registrert tre sikre jerveynglinger, samt to antatte. I prioriterte beiteområder i Engerdal er valpene i en yngling tatt ut (til sammen 2 valper). Bestandsmålet for jerv er fem ynglinger, og snittet de siste tre årene er 10 ynglinger. Bestanden ligger fortsatt over det fastsatte målet, og det har vært fokus i Hedmark på å redusere den ned mot målsettingen. Under høstens og vinterens lisensfelling ble det felt 12 jerver i Hedmark.

Ulv

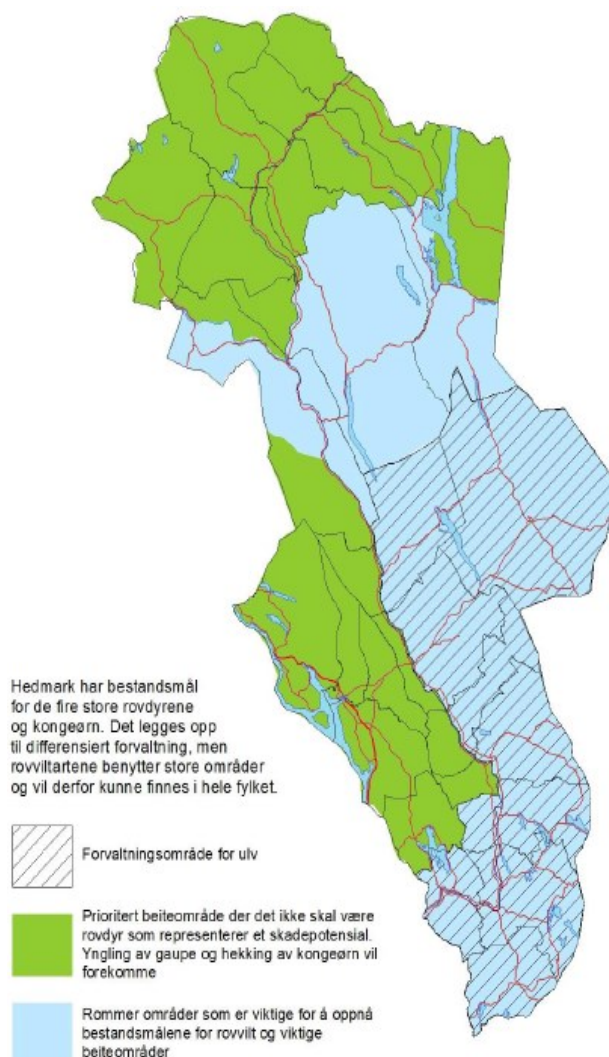
Ut i fra foreløpig statusrapport for Ulv i Skandinavia vinteren 2015—2016 er det så langt påvist at det ble født seks helnorske ulvekull i fjor. Fem av disse flokkene berører deler av Hedmark (Osdalen, Julussa, Letjenna, Slettås og Mangen). I tillegg er det født ulvevalper i fire revir med tilhold på begge sider av riksgrensen, og ett med uavklart grensestatus. Fra 1. oktober 2015 er det en kjent avgang på ti ulver i Norge, hvorav seks ved lisensjakt, en ved nødverge, en avlivet pga. sykdom, en med ukjent dødsårsak og en felt ulovlig. Tre av disse ulvene er avlivet i Hedmark, to under lisensjakt og en i forbindelse med ulovlig felling.

Forvaltningsplan for rovvilt

Forvaltningsplanen legger føringer for bl.a. tildelingen av midler til forebyggende tiltak og terskel for skadefelling.

Forvaltningsplanen finner du på rovviltneemndas hjemmeside:

<http://prosjekt.fylkesmannen.no/rovviltneemndaihedmark>



Returadresse:

Fylkesmannen i Hedmark

Postboks 4034



Foto © Kirsten Sørby

Dette informasjonsbladet og andre
nyheter fra Hedmark finner du på internettadressen:

www.fylkesmannen.no/hedmark

Andre nyttige lenker:

www.fylkesmannen.no/rovviltsoknadssenter.miljodirektoratet.no

www.rovviltportalen.no

www.rovdata.no